

KISGRAFIKA

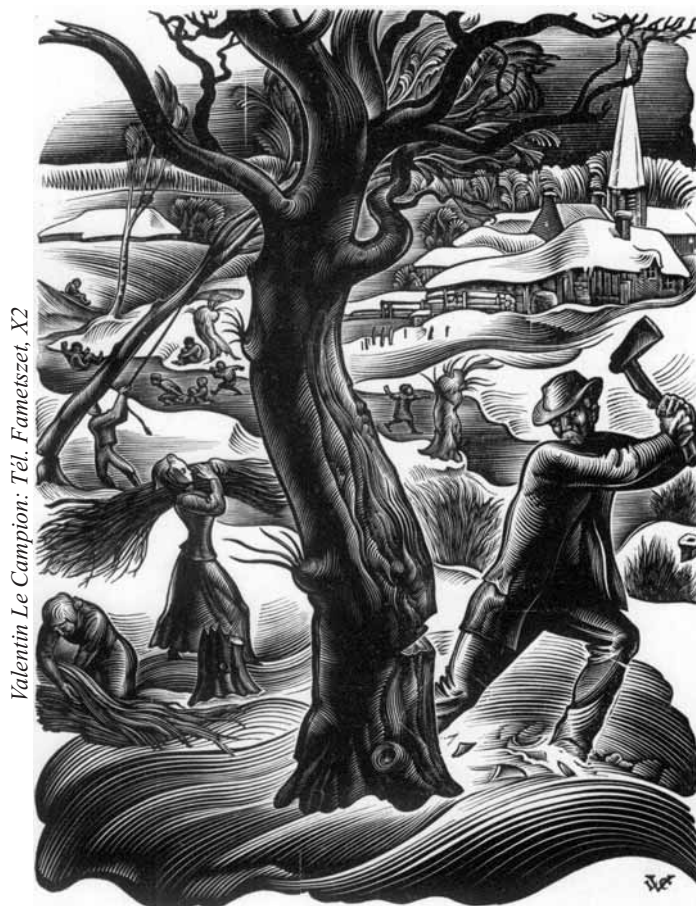
46. évfolyam. Megjelenik egy évben négyszer.

Kiadja a „Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület”.

Postacím: 1538 Budapest, Pf. 519.

Szerkesztőbizottság: dr. Arató Antal, Király Zoltán, dr. Soós Imre

Felelős kiadó: Palásthy Lajos titkár; e-mail: kisgrafika@freemail.hu

Valentin Le Campion: Tél. Fámetszet, X2

TARTALOM

Mayer J. – Cseke Péter: Mégegyszer Buday Györgyről

Lenkey István: Régen volt..., hogy is volt?

Soós Imre: A Jaschik-kör kiállításáról

Gombos László: Halmozott kisgrafika

Rónaky Edit: Életük a grafika

Horváth Hilda: Az értékmentés szenvedélye

Leila Lehtiranta: Priit Vaher: Az ex libris-tervezés...

Mayer József: Karácsonyi lapok anno...

HÍREK – LAPSZEMLE – KÖNYVESPOLC – PÁLYÁZAT – EGYESÜLETI HÍREK

2007/4

KÉSZÜLT A NEMZETI CIVIL ALAPPROGRAM TÁMOGATÁSÁVAL

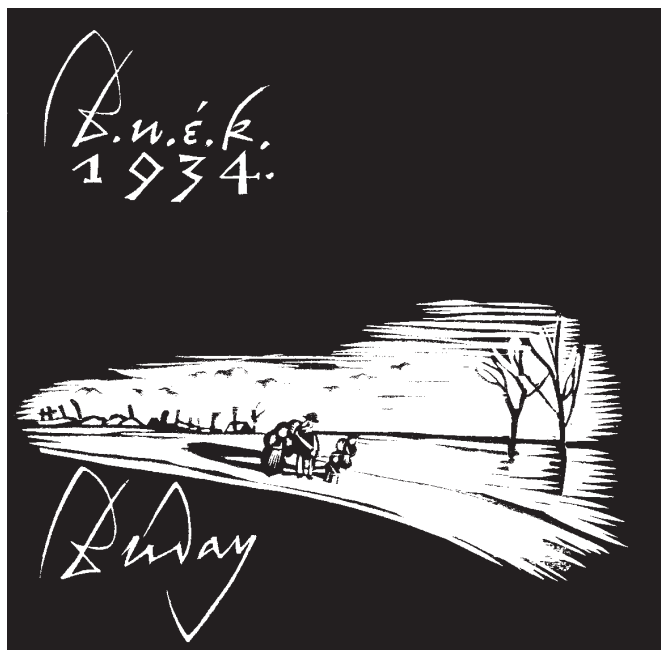
MÉGECSZER BUDAY GYÖRGYRŐL

2007. szeptember 22-én a Magyar Tudományos Akadémián MAGYAR ÖRÖKSÉG díjat adtak át –posztumusz – Buday György (1907-1990) grafikusművésznek és fametszőnek. A díjat a család tagjai vették át. A laudációt Cseke Péter tartotta, melynek teljes szövegét közöljük:

Buday György laudációja

„Dürer egyenes ági leszármazottjának” (Pécsi Györgyi), a száz éve született Buday Györgynek az életműve a magyar és az európai kulturális örökség szerves része, amely összeköti az erdélyi, a magyarországi és a nyugati magyarság életét, szellemi teljesítményeit. Férfikorának küzdelmes évtizedeiben korszellem-változtató szenvedély tartotta izzásban; művészi hagyatékában a népi kultúra értékvilágának mélységei, a magyar líra klasszikusai és Shakespeare örök igazságokat hordozó alakjai találhatnak egymásra.

Buday rendhagyó művészi pályájának már az előélete is népmesei fogantatású. Gyermekkorának falujában (Marosgeze) derül ki, rajzolás közben, hogy „boszorkányos képességekkel” jött a világra. A „tündéri Erdély” látványától

Budai György fametszete (1933), X2

Budai György fametszete (1931), X2

megbabonázottan vázlatfüzettel, ceruzával, pasztellkrétával és vízfestékekkel a kezében járta Kolozsvár környékét, Kalotaszeg, Aranyosszék, Marossszék falvait, feljutott a Cenk és a Hargita tetejére. Ezeremester székely őseitől örökölt tudását szülővárosának műtermei gazdagítják. Az édesapja által igazgatott kolozsvári múzeum asztalosműhelyében akkoriban ismerkedik meg a majdani dúcok alapanyagával.

Tizenhét éves, amikor édesapjának el kell hagynia Kolozsvárt. Ő maga a Református Kollégiumban megrendezett tárlatával búcsúzik a fel nem adható várostól, a soha nem feledett Farkas utcától. Kuncz Aladár, Kós Károly és az első erdélyi írónemzedéket, a Tizenegyeket megszervező Jancsó Béla figyel fel nem mindennapi tehetségére.

Alighanem az impériumváltás okozta megrázkódtatások szolgálnak magyarázatul a Buday fametszeteiből áradó

erőtéljes drámai hatásra. Angliai számvetésében 1970-ben maga is felidézi, hogy 1924-ben milyen drámaian élte meg Kolozsvár és Erdély kényszerű elhagyását. Szegeden ráadásul azt kellett tapasztalnia, hogy az atyai kívánságra elkezdett jogi tanulmányok drasztikusan kiszakítják a művészetek vonzóköréből. Ez a kétszeres – önmaga számára is megbocsáthatatlan – „hűtlenség” egész életkedvét aláássa. Már közel járt ahhoz, hogy az értelmetlen élet helyett a halált válassza. A művészet iránti sóvárgás azonban erősebbnek bizonyult. Már csak a fametszés technikáját kellett megismernie, hogy a latens módon tovább élő erdélyi emléképeket maradandó formában keltse új életre.

Elsősorban Jancsó Bélának, Kós Károlynak és Debreczeni Lászlónak köszönhető, hogy az erdélyi közönség rendre tudomást szerez a *Szegedi Kis Kalendárium* sorjázó füzetéről, az 1931-es év legszebb magyar könyve címet elnyerő *Boldogasszony búcsúja* fametszetsorozatáról; az ő közreműködésükkel látott napvilágot 1933-ban Kolozsváron az *Arany János balladái*, amellyel ugyancsak kiérdemli a Magyar Bibliofil Társaság díját, és amellyel ugyancsak mindhárman írnak. Ilyen előzmények után Debreczeni Lászlónak már nem volt nehéz megjósolnia Buday világhírnevét, de azt ő sem láthatta előre, hogy a „süllyedő népi élet” jeladására, a *Székely népballadák* művészi üzenetére az 1937-es párizsi világiállítás könyvművészeti nagydíja lesz az örökkévalóság sorspecsétetes válasza.

Szegedi tanulmányévei alatt végig arra készül, hogy mielőbb visszatérjen Erdélybe. „Már nem tart sokáig az én kényszerű »emigrációm« sem” – írta 1932 augusztusában kolozsvári barátjának, Jancsó Bélának. Ám művészi sikerei teljében egyre távolabb kerül Magyarországtól is. Előbb Róma, aztán London következik. A második világháború kitörésekor Angliában válik a hadihelyzet foglyává. Aki a *Times* címlapján megjelent nagyméretű fametszetével – az allegorikus *Britanniával* – buzdította a szigetország lakóit a náccal szembeni ellenállásra. A háború alatt a BBC magyar adásában hallatta a hangját, és szervezte az angliai magyar antifasiszta koalíciót. A háború után pedig – a bécsi Collegium Hungaricum

mintájára – a londoni magyar kulturális intézetet, amíg Rákosi telefonon haza nem rendeli. Történetesen a Rajk-per idején. Így nemcsak Erdélybe, Magyarországra sem térhetett haza sohasem. Az '56-os magyar forradalom leverését pedig a trianoninál is nagyobb traumaként éli át: belső emigrációba vonul, csak művészete révén tartja a kapcsolatot a külvilággal.

Egy London melletti szanatóriumban halt meg, 1990-ben. A szomorú eseményt a magyarországi hírügynökségek meg sem említették, Nagy-Britanniában azonban – ahogy a kései pályatárs, Kass János írja –, „a nagy újságok, a vezető lapok részletesen méltatták sorsát, pályafutását és művészetét. Nem az emigránsról, hanem a zseniális alkotóról írtak. Mert a szigetország a magáénak tudta ezt az Erdélyben, Kolozsváron született, Magyarországról emigrált, s Londonban a második világháborúban is példát mutató magyart.”

Több mint fél évszázados angliai „tartózkodása” idején csak az életkörülményei változtak meg Budaynak – „ihlető anyaga” ugyanaz maradt. Pontosabban: az szélesedett „nemzet-feletti-vé”. Mindvégig az organikus építkezés útját járta, ahogyan 1970-ben életére és művészetére visszatekintve összegezte: „Minden egyes állomás magában hordja mindazt, ami megelőz- te, és az előjelét mindannak, ami utána következik.”

Cseke Péter

Buday Györgyről lapunk több számában is megemlékezünk, így például a 2007/2 számban, valamint a 2007/1 szám is foglalkozott vele, a régebbi évfolyamokat most nem említve. Számos ex libris alkotója volt, a magyar fametsző művészet méltó reprezentánsa.

Mayer József

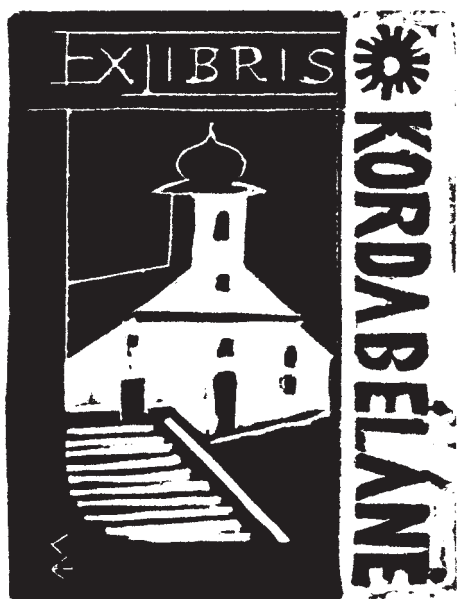
RÉGEN VOLT..., HOGY IS VOLT?

Soltra Elemér festő-, grafikus-és éremművész december 17-én töltötte be 85. életévét. Ebből az alkalomból köszöntjük írásunkkal. Még szűkebb hazájában sem mindenki tudja e neves éremművészről és országos hírű rajzpedagógusról, hogy alkotó pályája során két olyan időszak is volt, amikor készített ex libriseket. Méltó hát, hogy lapunk olvasói megismerjék ebbéli tevékenységét.

Ám nézzük először gazdag alkotói életútját!

A Somogy megyei Jákó községben született, ahol édesapja református kántortanító volt. Az elemi iskola négy osztályát szülőfalujában végezte, ötödiktől a kaposvári Somsics Pál gimnáziumban folytatta tanulmányait, majd a felső négy évfolyamot a csurgói református gimnáziumban járta, s érettségi vizsgát is ott tett. „*Nem tudom, szerencsém vagy nem, de mindjárt az első menetben felvettek a Képzőművészeti Főiskolára.*” – mondta 1993 áprilisában egy vele készített interjúban. Kandó László osztályában dolgozott az Epres-kerti műteremben. Tanulmányai befejeztével előbb tanársegéd lett a Főiskolán, de aztán visszatért a Dél-Dunántúlra: „*Úgy éreztem, hogy nekem kötelességeim vannak a szülőföldön*” – mondta. Így aztán Kaposvárra került rajztanárnak, s rövid idő elteltével szakfelügyelői megbízást kapott. Majd a pécsi Pedagógiai Főiskola gyakorló iskolájának tanára lett, s onnan egyenes út vezetett e főiskola Rajz Tanszékére. Eközben festett, rajzolt, tankönyveket írt, és rajzpedagógiai módszereket dolgozott ki. Sőt, szánt időt arra is, hogy az éremművészet felé tegyen lépéseket, és ebben a művészeti ágban is kialakítsa sajátos alkotói világát.

Ex librisrel és kisgrafikával már főiskolás korában kezdett foglalkozni. Ehhez az inspirációt az adta, hogy Varga Nándor Lajosnak is az Epres-kertben volt a műterme, állandóan ott tartózkodott, s hozzá nemcsak a növendékek, hanem a tanárok is bejártak. „*Kevés ex librist láttam én ott akkor, magam mégis vonzódtam e műfajhoz, és inkább ezt készítettem, ha linóleummal dolgoztam. Jó barátságban voltam főiskolás koromban Diskay Lenkével, aki később európai hírű ex libris művészünk lett... Magam is készítettem akkor, ott ex libriseket barátaimnak.*” Sajnálatos, hogy Soltra e korai ex librisei közül egyetlen darabot sem ismerek. A nagy gyűjtők: Galambos Ferenc, Katona Gábor, Csányi István, Semsey Andor és mások, sőt még a pécsi Szentesi Flórián gyűjteményében sem lehetett megtalálni. Pedig figyelemre méltó, ahogy erről az intim műfajról vall Soltra Elemér: „*Akkor jöttem rá, hogy az ex libris nem „kis” grafika, hanem külön észjárás, külön teremtő fantázia szükséges tervezéséhez, mely megköveteli a képzel és a betű organikus egységét. Készítése pedig olyan művészetet igényel a képzelettel és a kéztől, mely semmiféle elnagyoltságot nem*

Soltra Elemér linómetszete, X3

Soltra Elemér linómetszete, X3

tűrhet meg. Ezt azonban úgy kell kivitelezni, hogy ne maradjon nyoma a gépiességnek; könnyed, szellemes és örömet szerző hatású legyen. Így lehet valóban könyvjegy belőle, amely díszíti is a könyv első lapját.”

Soltra Elemér linómetszete, X3

Az élet sodrában eltávolodott az ex librisek világától, és közel fél évszázad múlva talált vissza, amikor a pécsi Kisgrafika Barátok Körének tagsága meghívta elnökének és művészeti vezetőjének az elhunyt Martyn Ferenc utódjául. Meghívásáról így nyilatkozott:

„Őszintén mondhatom, hogy nagy megtiszteltetésnek vettem a felkérést, és nem vagyok egészen biztos abban, hogy kellőképpen be is tudom tölteni azt.” A végzett munkáról pedig a következőképpen „Számos idős és középkorú szenvedélyes gyűjtő lett barátom ezáltal. Annak meg kimondottan örülni tudok, hogy a már korábban kialakult külföldi kapcsolatok a nehéz helyzeteinkben is fennmaradtak, sőt elindítója tudott lenni gárdánk a Duna melletti régiók nemzetközi találkozóinak.”

Ebben az időben újra készített linóleummetszéssel ex libriseket. Lapjait egyensúly, rend és harmónia jellemzi. A vonal szépségének, kifejező erejének fontos szerepet tulajdonít, és él a tömör kontrasztok mellett az artisztikus vonalritmus adta lehetőségekkel. Ezekben a miniatűr alkotásokon visszatért a Varga Nándor Lajostól tanult grafikai hagyományokhoz. Továbbra is linóleumba véste ex libriseit, alkalmi grafikáit. Kiszámú ex librisei – melyeket zömében pécsi gyűjtőknek készített – szerves részét adják gazdag festői, grafikai, érmészeti munkásságának. Erről Berényi Ágnes írt 2003-ban egyetemi szakdolgozatot.

Úgy véljük, valamennyien gazdagodhatunk azáltal, ha Soltra Elemér utóbbi időben készült ex libriseiből néhányat megismerünk.

A festő és grafikusművész ünnepeltnek születésnapján további jó egészséget kívánunk az ex libris- és kisgrafika-gyűjtők és a barátok népes családjá nevében.

Lenkey István

A JASCHIK-KÖR KIÁLLÍTÁSÁRÓL

A múlt század harmincas éveiben a Nemzeti Színházban sok sikert aratott díszleteivel **Jaschik Álmos** (1885-1950). Róla nevezték el csoportosulásukat azok a művésztanárok, akiknek szeptemberben közös kiállításuk nyílt Óbudán, a Szél utcai kollégium galériájában.

fotó: Palásthy Lajos

A kiállítást **Kőhegyi Gyula** grafikusművész nyitotta meg. Beszédét a Körnek névadó mester munkásságának ismertetésével kezdte. Elmondta, hogy miként a hat kiállító, Jaschik is foglalkozott művészeti oktatással. 1907 és 1920 között a Fővárosi Iparrajziskola tanára volt, majd magániskolát vezetett. Sokoldalú, kísérletező alkat volt, aki a díszlettervezés mellett grafikus, illusztrátori tevékenységet is folytatott.

A kiállító művészekről szólva Kőhegyi megemlítette, hogy mind a hatan a budapesti Kézműipari Szakközépiskolában tanítanak. (Az intézményhez Egyesületünket szívélyes kapcsolat fűzi. Az iskola több ízben tette már lehetővé, hogy tagságunk műtermeiket meglátogassa, s ennek során a gyűjtők további hasznos ismereteket szerezhessenek. Szerk.) A megnyitó során a hallgatóság részletes tájékoztatást kapott a hat kiállító pályafutásáról. Közülük ketten „oszlopos” tagjai a KBK-nak, így a róluk szükséges ismertetést a megnyitó szövegéből kölcsönözzük.

Ürmös Péter Pécsen szerzett 1978-ban rajztanári diplomát, majd Salzburgban, a Nyári Képzőművészeti Akadémián litográfiai ismereteit bővíti. 1986 és 88 között a Budapesti Műszaki Egyetem színdinamikai szakának hallgatója. 1995-től akkreditált színdinamikai szakértő. Tizenöt éven át vesz részt az Ajkán rendezett grafikai táborban. Gyakran megfordul Erdélyben, szakmai kísérletezéssel foglalkozik a két évenként Kézdivásárhelyen és a Bálványoson megrendezett képzőművészeti táborban. 2002-ben elvégzi a Mozgóképf- és Médiaismeretek kurzusát. 2003-ban a Számítógépes képfeldolgozás c. szak hallgatója.

Tanulmányúton járt Németországban és Svédországban, ösztöndíjasként Olaszországban. Több mint 20 egyéni kiállítása volt itthon és külföldön. Exlibris-művészként Európán kívül Japánban és Kínában is ismertek kisméretű grafikái. Ezen a kiállításon két akvatintával szerepelt. Ez az eljárás a tónusok gazdag kezelését teszi lehetővé.

Varga Péter 1968-ban a Szegedi Tanárképző Főiskolán végzett. Az említett budapesti szakiskolában 1971 óta tanít, majd itt igazgató helyettes. Nevéhez fűződik a grafikai műhely létrehozása. 2000-ben az Iparművészeti Egyetemen rajz- és

vizuális kommunikációs szakot végez. Később a Képzőművészeti Egyetem elektrografikai szakán szerez újabb ismereteket.

Műveivel gyakran szerepel csoportos kiállításokon. Egyéni kiállítása a múlt évben volt a kőbányai Artotékában. Tipográfiai indíttatásból többségében könyv-méretű grafikákban gondolkodik. Újabban ex libriseket is készít. A Szél utcai tárlaton két szítyanyomattal szerepelt.

A többi kiállító anyaga is változatos élményt nyújtott. *Boros Róbert* textil szobraival, *Kiss Zoltán* két litográfiával, *Olajos György*, Munkácsy-díjas a költészet ihlette két nagyméretű grafikai lappal szerepelt. *Szabadi Zoltán* tus-ecsetrajzai a japán művészet szellemiségét idézték.

Kőhegyi Gyula alapos felkészültségére utaló megnyitószövege közelebb vitte a hallgatósághoz a hat művész tanár személyiségét, alkotásait.

Soós Imre

HALMOZOTT KISGRAFIKA

1960 óta vagyok a Kisgrafika Barátok Körének a tagja. Elég régen ahhoz, hogy némi ismeretekre és tapasztalatokra tegyek szert a grafikai műfajok és azok különféle ágazatai terén. Az eltelt időszak alatt fő gyűjtési területem az ex libris volt, természetesen ezzel egy időben az alkalmi kisgrafikát sem hanyagoltam el, mivel e kettő elég szorosan összetartozik. Ezek mellett a grafikának egy másik, kis formátumú megjelenését, a postabélyeget is gyűjtöttem már ifjabb korban, szervezett tagként, mint filatelista pedig 1959-től mindmáig, de kizárólag magyar bélyegeket gyűjtök.

Ez a két gyűjtési ág hívta fel rá a figyelmemet, hogy a bélyegek tervezésében, kivitelezésében számos, jelentős magyar festő- és grafikusművész vesz részt. Hogy sokuk közül csak két klasszikus nevet említsek, például *Vertel József* és *Kékesi László* kiemelkedően szép bélyeg-grafikákat készítettek.

Mindkét gyűjtési ág számos többletpéldányt is produkál,

vagyis nagy cserelhetőség rejlik bennük. Így merült fel bennem már jó húsz esztendeje, hogy ezek együttes kifejezési formáját megkeresve, gyűjtssem együtt a kisgrafikát, a bélyeget és az alkalmi grafika még egy megjelenési formáját, az *alkalmi bélyegzést*, ami szintén sokszorosító grafikai eljárás. Ez a három kisméretű megjelenési forma adta az ötletet, hogy ezeket egy lapra helyezzem, s elnevezem **halmozott kisgrafika-gyűjtésnek**.

... .. Láttuk égere rajzolódva
Korfu barna várfokát,
Hol a bástya büszke orma
Villant fényt az éien át " ...
(Erzsébet királyné - Sisi- /Mészöly D.)

Vincze László linómetszete, X3

Fery Antal fametszete, X2

Sok örömet nyújtó gyűjtőhobbyi lett ebből, mert mindhárom grafikai forma együttesen még szemet gyönyörködtetőbb látvány, és sok variációs lehetőséget kínál. Halmozott kisgrafikai lapjaim formai megjelenése a következő: az A/4-es papírlap *felének* egyik, jobb oldali felére kerül az ex libris vagy alkalmi kisgrafika, alája esetleg egy ahhoz tematikailag is kapcsolható versidézet vagy gondolat, a másik, bal oldali rész közepére pedig a bélyeg (rendszerint valamilyen szép, alkalmi kiadvány), annak alsó szélére nyomott (tehát jól látható és olvasható) alkalmi bélyegzővel. A lap így együtt sokrétű, változatos és gyönyörködtető együttest tartalmaz. Ha sikerül például a carte maximumokhoz hasonlóan közel azonos vagy rokon tematikájú anyagot összehozni, a kompozíció sokatmondó és elragadó tud lenni. Egy példa: mondjuk egy Kékesi László által készített ex libris, és egy általa tervezett postabélyeg, s ha ehhez még az alkalmi bélyegző témája is kapcsolódik valamiképpen,

igen eredeti gyűjteményi lapot eredményez. Ezek összeválogatása, összekapcsolása is izgalmas feladat és gyakran erősen függ a gyűjtő leleményességétől. A teljes egybeesés nem gyakori, de a különböző témájú lapok szépsége is éppen a különbözőségükből eredhet.

A kisgrafikának ez a halmozott ága eddig is sok örömet és esztétikai élményt nyújtott számomra. Szerény írásom ehhez kíván kedvet adni, azzal a megjegyzéssel, hogy ezek a lapok könnyen beilleszthetők az ex libris- és alkalmi grafikák gyűjteményeibe, de külön is kezelhetők.

Gombos László

ÉLETÜK A GRAFIKA

Ötvenedik évfordulóját ünnepli egy olyan intézmény, melynek falai között a műzsák találkoztát adtak egymásnak. Zeneművészeti, képző-iparművészeti és táncművészeti képzés folyik a Pécsi Művészeti Szakközépiskolában.

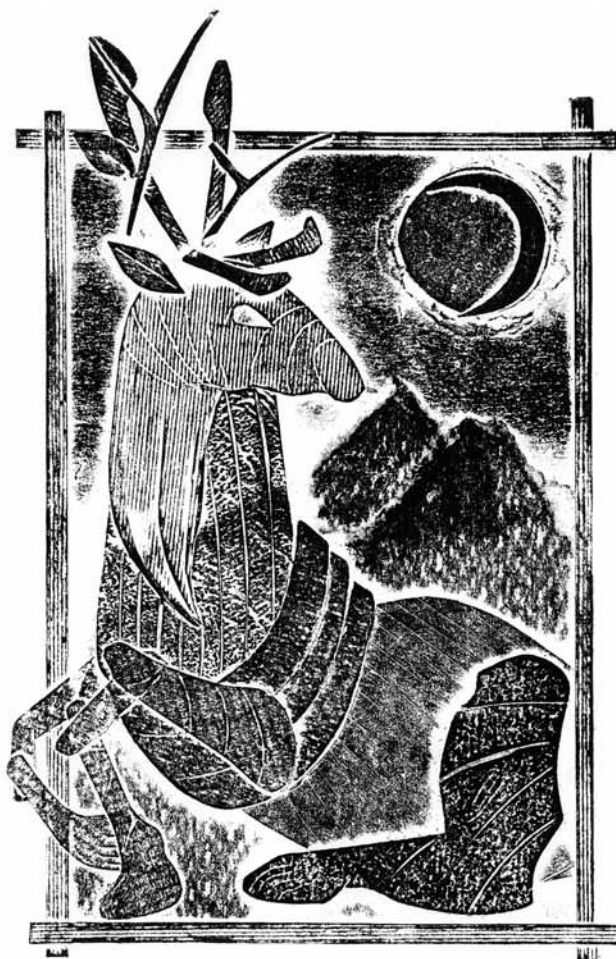

PÉCSI MŰVÉSZETI SZAKKÖZÉPISKOLA

Ha végigsétálunk az emelet zöld növényekkel és tanulóik alkotásokkal teli hangulatos folyosóján, eljutunk az alkalmazott grafika szakosok birodalmába. Itt alakult ki az a tanítási-tanulási módszer, az az életforma, melynek során az ország különböző részeiből, elsősorban a Dél-Dunántúl városaiból, falvaiból idekerülő ügyes kezű, jól rajzoló, kreatív gyerekekből művelt, szakmájukat hivatásos szinten tudó, alkotó grafikusok válnak, akik álmaikat, okos ötleteiket, humorukat, játékos kedvüket, emlékezetük első képeit szakszerűen, esztétikai és gyakorlati szempontokat együttesen érvényesítve tudják megjeleníteni. Munkáik bizonyítják, hogy megtanultak fegyelmezetten bánni az anyagokkal és az eszközökkel, hiszen egyetlen rossz irányba tévedt vonal tönkretethetné a legjobb ötletet is. Pedig ötletből nincs hiány! Már az első feladatoknál képpé válnak kezük nyomán az ábécé betűi.

Nagyfokú érzékenység, emberismeret, műveltségigény és sokszínű művelődési lehetőség, tanulás, olvasás, zenehallgatás, színházi élmény kell ahhoz, hogy egy-egy színvonalas lemez-, CD-borító, bélyeg-, könyvfedélterv, könyvillusztáció, kifejező plakát megszülessen. Pécs és Baranya ismeretéről, szeretetéről vallanak a város szobrairól, kapuiról, régi házairól készített naptártervek, a szemléletes utcanévtáblák, a világörökségi

helyszíneket, a város és a megye kulturális eseményeit, filmeket és színházi bemutatókat reklámozó plakátjaik, különböző intézményeket, cégeket ismertető arculattervek, emblémáik, logóik, csomagolópapír-elképzeléseik. Az utca emberének ízlé-

Czipor Adrienn: Kalevala

sét a szürke tűzfalakra, az üzletek bevásárló-táskáira tervezett ötletes reklámokkal akarják formálni. Tv-inzerteket terveznek, ismerik a fotózás és a videózás legfontosabb elemeit.

Tevékenységük kulturális és kereskedelmi igényeket egyaránt kiszolgál. A tanórákon és a nyári alkotótáborokban létrehozott s a vizsgákra és a pályázatokra készített átütő erejű, időként meghökkentő, de mindig magas színvonalú munkáikban segítette-segíti őket mestereik – Erdős János, Gellér B. István, Molnár Tamás, Rajnai Richárd – művészi alkotó tevékenységének példája, hagyománytisztelőre és a ma embe-
rét megszólító modernségre, nyitottságra egyaránt nevelő irányítása.

Az évfordulós kiállításokat, katalógusokat végignézve, bárki megállapíthatja: méltán lehet büszke erre a nagyszerű teljesítményre a tagozatot irányító Ernst András festőművész, Fükéné Walter Mária igazgató és az egykori igazgató, e sorok írója:

Rónaky Edit

**Kisgrafika
Barátok
Köre 1959
BUDAPEST-FESZTER**

AZ ÉRTÉKMENTÉS SZENVEDÉLYE

Jelenkori magángyűjtemények kiállítása,
Iparművészeti Múzeum, 2008. január 21.

1907-ben az Iparművészeti Múzeum akkori főigazgatója, Radisics Jenő ún. amateur kiállítást rendezett. Az akkori szóhasználattal élve az „amateur” kifejezés műgyűjtőt jelentett. A főigazgató szándékai szerint a kiállítás válogatást nyújtott a korabeli budapesti magángyűjteményekből. Ugyan nem minden jelentős magángyűjtő szerepelt, de mégis átfogó kép rajzolódott ki a korabeli műgyűjtésről, az arisztokrata műkinccsektől a polgári otthonokban rejtekező alkotásokig. A múzeum zsúfolásig megtelt a több ezer darab műalkotással, melyek között porcelánok, ezüstök voltak a legnagyobb számban, de a legkülönbözőbb iparművészeti alkotások helyet kaptak.

Száz év elteltével az Iparművészeti Múzeum ismét egy hasonló körképet szeretne bemutatni jelenkorunk iparművészeti jellegű magángyűjteményeiből. Ezúttal 66 gyűjtő majd' 600 műalkotással szerepel. A nagy érdeklődésre való tekintettel szeretnénk hagyományt teremteni, időszakonként lehetőséget adva a magángyűjtők bemutatkozásának. Érdekes az is, hogy össze lehet vetni a száz évvel ezelőtti kiállítás anyagát a jelenkorival: mennyiben változtak, alakultak a gyűjtési szokások. Mi volt egykor az érték, és mit jelent ma ez a fogalom? A rendszerváltást követően rohamosan jöttek létre a magángyűjtemények, gyakran vagyongeremő, kincstár-jellegű akarattal, máskor az egykorvolt alkotások, elfeledett emlékek újrafelfedezésének szándékával és élményével. A műgyűjtés azonban természetesen nemcsak vagyongyarapítást jelent, hanem szélesebb értelmezésben értékkeremő és értékmentő tevékenység. Innen a kiállítás címe: „Az értékmentés szenvedélye.”

A kiállítás koncepciója eltér a 100 évvel ezelőtől. Akkor Radisics Jenő az egyes gyűjtőket, gyűjteményeket név szerint

EX LIBRIS JULIA VERMES

EX LIBRIS JULIA VERMES

Andreas Raub: Babel tornya, C3C5

csoportosítva mutatta be; ma sajnálatos módon a gyűjtők nagy része nem vállalta névvel a bemutatkozást. Emiatt, és mivel nagyon sok a vegyes gyűjtemény, nem lett volna igazán célszerű az egyes gyűjtők anyagát egy csoportban bemutatni. Nem gyűjtők szerint, hanem főbb gyűjtési területek szerint csoportosítjuk a műtárgyakat, ez részben korszakok szerinti áttekintést jelent, de leginkább művészeti szerinti csoportosítást (szőnyegek, fegyverek, ötvös-, kerámia-, üvegtárgyak, könyvkötések stb.). Néhány határterület is helyet kap a kiállításban (szobrok, érmek). Az

alkalmazott grafika területén a kisgrafikák szerepelnek, hiszen a múzeum hatalmas ex libris gyűjteménye révén ez a műfaj beletartozik az Iparművészeti Múzeum gyűjtőkörébe. Így a Kisgrafika Barátok Köre tagjainak is lehetőségük nyílik a bemutatkozásra, s érdekességként jegyzem meg, hogy ez az egyetlen gyűjtőegyesület, mely részt vesz a tárlaton. Köszönjük a résztvevők szíves közreműködését, és a KBK titkárának, Palásthy Lajosnak a szervezőmunkát.

Kiállító gyűjtők:

Krajcsi Tiborné, Kundermann Jenő, Dr. Lenkey István, Dr. Mayer József, Pittmanné Mikó Ildikó, Rácz Mária, Semsey Andorné, Szanka Rózsa, Szászné Mara, Vermes Júlia

Horváth Hilda

PRIIT VAHER: AZ EX LIBRISTERVEZÉS IGAZI MEGNYUGVÁS

A szakadatlan mindennapi munka ritmusában Priit Vaher észét grafikus úgy érezte, valami új hiányzik az életében. Ennek révén talált rá az ex libris világára. Ez volt az, amely megragadta és végül gyűjteni kezdte a könyvjegyeket. Végül is kb. 20 000 lapos gyűjteményt mondhat magáénak. Azt mondja, a mintegy ezer lapos gyűjtemény az ideális.

– Barátom, én komoly pénzt – és lelkesedést – fektettem a gyűjteményem felépítésébe. Ez valóban nem olcsó hobby! Sajnálatos módon az emberek nem értik az ex libris célját. Az antikváriumok sem fognak könyvjegyekkel foglalkozni.

Egyrészt nincs méltányolva az eredeti ex libris értéke. A gyűjtők gyakran elintézik a kérdést azzal, hogy egy nyomtatványüzletben – az eredeti grafika másolatát – veszik meg ahelyett, hogy az eredetit vennék meg a művésztől. Vaher véleménye, hogy azok a művészek akik könyvjegyeket terveznek, legalább 5 év művészeti tanulmányokat folytassanak.

Vaher a munkáinál a metszetet részesíti előnyben. Ez egy munkaigényes, és ezért lassúbb munkamódszer, de mint mondja, a metszés több kihívást jelent az eljárás során. Színeket is

Priit Vaher linómetszete (1983), X3

használ, és szerinte a színek sokat kihoznak a lemezről. Az eredmény meglepően szép.

Vaher más technikákat is használ – a legutolsókat számítógéppel készítette. Ez idő kérdése, mert mostanában kevés ideje van időigényes alkotások megvalósítására. A televíziónál dolgozik mint producer. Ez behatárolja szabadidős tevékenységét.

Mint példát említi meg, hogy egy saját részére készített ex librist az unokájával az állatkertben tett látogatása ihlette. A kép egy kis gyerek arcát és egy kecskeszerű állat fejét ábrázolja, színes kivitelben számítógép által. Mély érzések vannak a lapon. Ennek az ex librisnek metszéssel való elkészítése sokkal hosszadalmasabb lett volna.

EXLIBRIS ELIISABET VAHER

Priit Vaher (2007), CAD

Ez egy egyszerű példa a művész azon óhajának, hogy embereket ábrázoljon lapjain – de meg kell mondani, más témák is vonzzák őt. Ezek a kis darabok a művésznek örömet adnak, hogy látja a saját munkáját a kezdetektől a végeredményig. Mint televíziós producernek a mindennapi munkája nem nyújtja ugyanezt.

– Napi munkám során nincs szükségem a képi művészetre. Ezért helyette témákat találok ki, és megfelelő formát hozzá. Vannak mások, akik befejezik a munkát.

Vaher eddig kb. 250 könyvjegyet készített. A legmunkaigényesebb ex librist egy német professzor részére tervezte. A dúc elkészítése egy hónapot vett igénybe. Végül száz példányt le is nyomott belőle. Vaher úgy látja, az emberek nem méltányolják azt a munkát, mely a teljes elkészítéshez szükséges. A közvélemény úgy látja, hogy (csak) egy hivatásos művész tud jó ex librist készíteni.

Vaher igényli a megrendelővel az együttműködést a témával kapcsolatban. Azt mondja, csak így lehet közösen, jó lapot készíteni. De ezen túlmenően, a művésznek is meg kell élnie. Semmi sincs ingyen.

– Az észtek már nem rendelnek ex librist.

A szovjet éra alatt számos kapcsolat alakult ki a finnekkel. Ennek egyik oka az a tény volt, hogy majdnem lehetetlen volt Észtországban anyagokat kapni a grafikai munkához. Az orosz papír csekély minőségű volt és sárga árnyalatba hajlott. Ezért volt a finnek jelenléte szívesen látott. A helyzet most már megváltozott. Manapság már megfelelő minőségű anyagokat lehet itthon is kapni.

A szovjettől való felszabadulásnak mégis volt más kihatása is, Vaher elvesztette munkáját a filmiparban. 1992-ben szabad-

úszó művész lett. Vaher könyvjegy készítésére nem volt befolyással a filmes munka. Ez két különböző terület.

– Amikor a filmiparban dolgoztam, sok tanulmányt folytattam a művészettörténet terén, mely valószínűleg befolyással volt ex libris tervezési utamon.

Vaher 2007-ben ünnepli 60. születésnapját, tagja az Észt Művészeti Társaság vezetőségének, és az Észt Ex Libris Clubnak.

Számos kiállításon vett részt külföldön. A következőket említhetjük meg ezzel kapcsolatban: Finnország, Németország, Olaszország, Belgium, Törökország, USA, Hongkong – és természetesen saját hazája, Észtország.

Leila Lehtiranta

Angoltól fordította Palásthy Lajos

KARÁCSONYI LAPOK ANNO...

A modern világ, az e-mailok sem tudták szerencsére kiszorítani a régi szép szokást, hogy a szeretet ünnepére és az újévre művészi lapokat ne küldjenek az emberek egymásnak. A XV. századtól a keresztény világban az ünnepi jókívánságokat tartalmazó kézfestésű fametszet lapokat vagy rézmetszetet ajándékba küldenek egymásnak a tehetősebbek. A XVIII. századtól a szerencsekívánatokot tartalmazó jókívánságokat fokozatosan – a városi polgárság hatására – karácsonyi lapokat készítettek, ez vélt a legfontosabb családi ünnep.

A rézmetszetes és litografált üdvözlőkártyák a XIX. század közepétől népszerűvé és egyre díszesebbé váltak. Megjelentek a betlehemi személyek ábrázolása, Mária a kisdettel, angyalok, háromkirályok stb. Ezeket a lapokat a századnak ebben az időszakában zömmel főleg német- és osztrák nyomdák készítették, így azok felirata is német szöveggel voltak rányomva. 1840-től azonban megjelennek a magyar nyelvű nyomtatványok is.

Azóta a karácsonyi és kismértékben az újévi lapok gyártása mind művészi, mind kivitelezési formában sokat fejlődött, s ebben a gépies világban is örömet jelent a szép képeslap, vagy borítékban postázott karácsonyi üdvözlőkártya megérkezése.

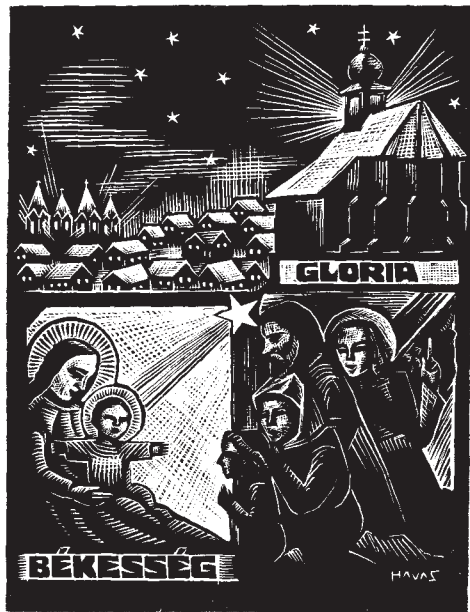
Nagy örömünkre a KBK művész tagjai közül sokan készítettek és készítenek magas színvonalú, szép lapokat.

Mayer József

Técsérka Zsolt fametszete (2007), XI

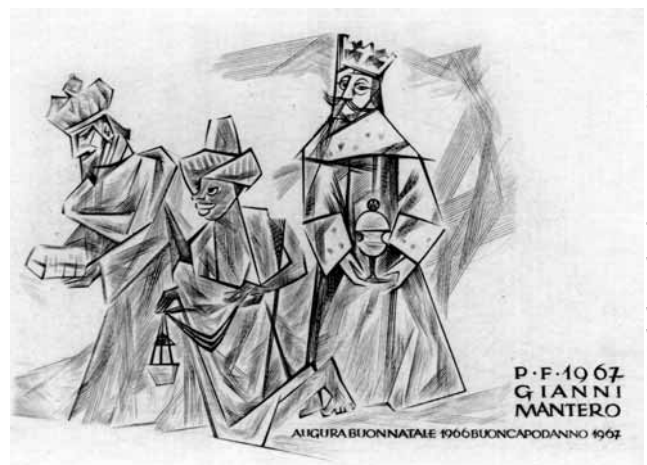
Havas László fametszete, X2

Michael Florian fametszete (1974), X2

Havas László fametszete, X2

W. Jakubowski rézmetszete, C2

Horváth Endre rézmetszete, C2

Kékesi László linómetszete (1990), X3, Op. 210.

HÍREK

A Budapest XV. kerületi Csokonai Művelődési Ház meghívója, címdalán Kmetty János: Őnarckép c. színes olajfestményének a másával érdekes és jelentős kiállítására invitálta a közönséget, amelynek a címe: *Kmetty János és tanítványai, 1956-1958*, és amely 2007. szeptember 4-től szeptember 23-ig volt megtekinthető. Fél évszázad távolából visszatekintve a tárlat azért is tűnt rendkívül tanulságosnak, mivel az itt kiállító kilenc tanítvány, akiket a mester is tanított (ketten már nincsenek az élők sorában), mennyire más- és más szemmel, és különféle stílusban ábrázolják a világot, egyéni stílusjegyeik szerint, kezdve az igen fiatalon, 27 éves korában elhunyt Gruber Bélától a legidősebb, immár 75 esztendőes Hertay Máriáig. A Művelődési Ház izléses, színes illusztrációkkal kiadott 10 oldalas leporelló-katalógusa külön oldalakon ismerteti a kiállító tanítványok életrajzát és pályaképét, a szükséges adatokkal és tudnivalókkal, akik betűrendben a következők: Gerő András, Gruber Béla, Gyulai Líviusz, Hertay Mária, Kőhegyi Gyula, Mermeze Eleonóra, Novák András, Vályi Csaba és Veress Sándor László. Ezúton külön gratulálunk Kőhegyi Gyulának, aki egyesületünk, a KBK aktív művésztágya, ex librisei közkezdveltségnek örvendenek az exlibris-gyűjtők népes nemzetközi táborában.

Király Zoltán

A Magyar Kultúra Alapítvány épületében Tavasz Noémi nagyszabású kiállítása volt látható „Évfordulók nyomában” címmel. A kiállításon jelentette be a művésznő, hogy Tavasz művészeti díjat hozott létre, mellyel minden páratlan évben képzőművészeti témájú pályázat alapján az Illatos úti Kézműipari Szakközépiskola egy diákját lehet pénzzel és oklevéllel

Tavasz Noémi linómetszete, X3

jutalmazni. A páros években pedig a belvárosi Angolkisasszonyok egy diákja kaphat irodalmi témájú pályázat alapján jutalmat. A most 80 éves művésznőnek minden elismerésünk, és további jó munkát kívánunk!

Székesfehérváron a „Határon Túli Magyar Irodalom napjai” alkalmából dr. Arató Antal rendezett kiállítást „A groteszk kifejezőmód Perei Zoltán fametszetein” címmel.

Kass János nagyszabású kiállítása november 9-én, Budán a Várban lévő Koller Galériában születésének 80. évfordulója alkalmából került megrendezésre. A megnyitó közönsége lelkesen ünnepelte az idős, népszerű művészt.

A szegedi KBK csoport novemberi összejövetelén *Bakacsi Lajos* művész klubtársunk három jelentős erdélyi magyar művész életútjával és munkásságával ismertetett meg bennünket.

Kós Károly (1883-1977) erdélyi magyar építész, festő, grafikus, etnográfus és író. Építész-mérnökként a szecessziós népművészeti irányzat vezető egyénisége a Székelyföldön. Különösen Kalotaszeg konstruktív népi építészeti hagyományait használta fel épületein (Állatkerti madárház, Városmajor utcai iskola, zebegényi templom, kolozsvári múcsarnok stb.). A Varjú nemzetség, Az országépítő c. regényei, a Budai Nagy Antal c. drámája, az Erdélyi Helikon szerkesztése mellett jelentősek illusztrációi. Kolozsvári otthona az erdélyi magyar szellemi élet egyik központja volt.

Gy. Szabó Béla (1905-1985) székely családban született (a Gy. előjegy szülővárosát, Gyulafehérvárt jelzi). A budapesti Műegyetemen szerzett mérnöki diplomát és Kós Károly hatására fordult a fametszet felé. Legsajátosabb törekvése a fény megjelenítésére vonatkozik a legkülönbözőbb halmazállapotokban, a víz, a jég a hó ábrázolásában. Beutazta egész Európát, járt Kínában, Mexikóban és gazdag élményanyagát kiadványok (Barangoláskönyv, Kínai útivázlatok, Mexikói tél stb.) örökítik meg. Jelentősek a Hónapok és a Divina Comedia c. metszetalbumai. A 18 000 művet magába foglaló hagyatékát fogadott fia, ifj. Ferenczi Károly kolozsvári lelkipásztor gondozza. Művei a magyar képzőművészet legkiválóbbjai között jelölik ki a helyét.

Zsögödi Nagy Imre (1893-1976) előnevét a Csíkszereda elővárosáról, Csíkszögödről jegyzi. Vallomása szerint „A színeket nem felfokozom, hanem megpróbálom a természetet utolérni... Aki a természetet elhagyta, ott is hagyhatta, mert nem is volt benne.” Témája mindig a székely nép, a székely világ volt – Kányádi Sándor találó megállapítása szerint. A művész 80. születésnapjára készült kiállítóház melletti fatornácós szülőházában haláláig naponta hat órát dolgozott. Hamvait műtermének udvari falában helyezték el.

Bakacsi Lajos festőművész grafikus klubtársunk elhivatott előadását gazdag dokumentációs anyaggal tette érzékletessé. Jelezte, hogy az interneten (Google kereső) rendkívül alapos további szakirodalmi és illusztrációs anyag áll az érdeklődők rendelkezésére. A szegedi KBK csoport gazdag klubprogramjai során értékes helyet foglalt el az erdélyi művészek kiválóságaival megismertető estünk.

Zenei József

Az amszterdami Van Gogh Múzeumban szeptemberben nagyszabású kiállítás nyílt BARCELONA 1900 címmel. A január 20-ig látható kiállítás a múzeum új, titánnal borított épü-

letében kapott helyet. A látogató megismerkedhetett ezen a katalán város akkori gazdasági, kulturális emlékeivel. Egy Greco és számos Picasso-mű mellett még néhány ex librist is tartalmaz a pompás katalógus. Ez utóbbiak *A. Riquer* (1856-1920) neve alatt szerepelnek.

Árpád-házi Szent Erzsébet születésének 800. évfordulója alkalmából októberben kortárs egyházművészeti kiállítás nyílt Hatvanban. A Moldovay Győző Galéria adott helyet a tárlatnak, melyet ünnepélyes keretek között *dr. Beér Miklós* váci püspök nyitott meg. Mintegy negyven festő és szobrász ez alkalomra készült alkotása volt itt látható. A KBK művésztagejai közül *Buday Tibor*, *Kőhegyi Gyula*, *Salamon Árpád* és *Vályi Csaba* szerepelt a hatvani tárlaton.

Szegeden a Dekameron és Könyvmoly antikváriumok **könyvárverést** rendeztek 2007. november 3-án a Magyar Tudományos Akadémia szegedi központjának dísztermében. A szép megjelenésű katalógus címlapján egy festmény van, mely régi nyomdát ábrázol, hátlapján színes képpel a Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Központja és az Osztrák Magyar Monarchia írásban és képben sorozata látható. 16 színes és 95 fekete-fehér fotó mutatja be a kínálatot. A teljes anyag 448 tételből állt.

Grafika cím alatt 115-től 131-ig, 16 tétel volt felsorolva.

Az árverés eredményei:

Braungart: 100 deutsche Meisterexlibris a kikiáltási áron, 80 000 Ft-ért kelt el.

Byssz Róbert sportkarikatúrái 18 000 Ft-ról indulva 22 000 Ft-ért kelt el.

Ex libris heraldika és szignet gyűjtemény (82 db C3) a XVIII-XIX. századból 240 000 Ft-ról 310 000 Ft-ért ment el.

Gáborjáni Szabó Kálmán: A magyar kultúra tűzhelyei (15 000 Ft) 19 000 Ft-ért talált gazdára.

Gáborjáni Szabó Kálmán könyvjegyei, a MEGE kiadása 1934-ben 12 000-ról 13 000 Ft.

Magyar exlibris, 1. évf. 1. szám 2000 Ft-ról indult és 6000 Ft-ot ért el.

Magyar grafika, IV. évf. (1923) 8000-ról 10 000 Ft-ra emelkedett.

Menyhárt József: A tíz cserkésztörvény fametszet sorozat 1936, 4000-ról 9500 lett.

Molnár C. Pál 30 eredeti fametszete Cyrano de Bergerachoz 15 000-ról 75 000-re emelkedett!

Révész Kornél 12 rézkarc exlibrise (MEGE kiadvány) 18 000 Ft-ról 22 000 Ft.

Román Károly könyvjegyei 28 felragasztott ex libris (MEGE) kiadvány a kikiáltási áron, 8000 Ft-ért kelt el.

Selmezi Skonda Károly 50 ex libris, Réthy István kiadása 1936, szintén a kikiáltási áron, azaz 12 000 Ft-ért ment el.

Tóth Ervin: Fametszet a XX. században (MEGE) kiadvány 4000-ról 4500 Ft-ra emelkedett.

Vadász Endre: Haláltánc, 10 rézkarc ex libris, 1936, 40 000 Ft-ról 90 000 Ft-ra emelkedett!

Vadász Endre: Hazatérők. 10 fametszet. 1937. kikiáltási ár: 20 000 Ft, elkelt 40 000 Ft-ért.

Vadász Endre: Tíz rézkarc ex libris. (Debrecen, 1935) 60 000 Ft-ról 140 000 Ft-ra emelkedett a licit során, igaz, ez ritka darab.

A grafikai tételek közül mindössze 1 tétel nem cserélt gazdát, (a könyv kínálatból 16). Akadtak grafikai illusztrációkkal

könyvek, pl.: Vörösmarty kötet Kozma Lajos rajzaival, Nyíri: Rétközi paraszttmesék Buday illusztrációival stb.

Az árverést nagy érdeklődés kísérte. Sokan csak a folyosóról figyelhették a pergő ajánlatokat.

Számomra meglepetés a grafikai anyag sikere. Bár szűkebb kisgrafikai világunkban is megpezsüdne a csere iránti érdeklődés!

Rác Mária

Debrecenben Keresi Ferenc tagtársunk immár másodszor hirdetett meg és szponzorált ex libris pályázatot, ez év őszén. A kiírás szövege a következő volt:

II. Ex libris és kisgrafikai pályázat

A Medgyessy Ferenc Gimnázium és Művészeti Szakközépiskola (Debrecen) pályázatot hirdet középiskolás diákok számára. Olyan sokszorosító grafikai alkotásokat várunk, amelyek megfelelnek az ex libris vagy a kisgrafika műfaji követelményeinek. Készülhetnek magas-mély vagy síknyomással. Számítógépes nyomatokat nem fogadunk el. A könyvjegyeknek (ex libriseknek) tartalmazniuk kell az ex libris kifejezést. Név is szerepelhet rajta. A kisgrafikai alkotások mérete nem haladhatja meg a 20×20 centimétert.

Témabeli kötöttség nincs.

Minden nyomatból két példányt kérünk, melyek az iskola archívumába kerülnek.

A beérkezett munkákat grafikusművészekből álló zsűri értékeli.

Díjazás:

I.	20 000 Ft
II.	15 000 Ft
III.	10 000 Ft

A pályázat eredményhirdetése és a díjak átadása a gimnázium galériájában rendezett kiállítás megnyitásakor lesz.

A beérkezett anyag digitalizált formában (CD) minden pályázó iskola rendelkezésére bocsátjuk.

A zsűri fenntartja a jogot a különdíj odaítélésére.

A pályázaton elért eredményről később adunk hírt.

Az Ex libris pályázatra meghívott iskolák:

- Békéscsabai Evangélikus Gimnázium, Művészeti Középiskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény 5600 Békéscsaba, Széchenyi tér 2.
- Ruhaiipari és Iparművészeti Szakképző Iskola és Kollégium 5600 Békéscsaba, Lencsési u. 140.
- Művészeti és Kézművesipari Szakképző Iskola 4032 Debrecen, Hollós u. 3.
- Eventus Üzleti Tudományok Szakközépiskolája, Alapfokú Művészetoktatási Iskola és Kollégium 3300 Eger, Servita u. 28.
- Eötvös József Szakképző és Művészeti Szakközépiskola 3534 Miskolc, Gagarin u. 54.
- Gábor Áron Szakközépiskola és Művészeti Középiskola 3520 Miskolc, Bolyai Farkas u. 10.
- Művészeti Szakközépiskola 4400 Nyíregyháza, Búza u. 1.
- Tömörkény István Gimnázium, Művészeti Szakközépiskola és Kollégium 6720 Szeged, Tömörkény u. 1.

A továbbiakban más iskolákat is meg kíván hívni. Ez a szép kezdeményezés követésre méltó!

Olexa József (2007), C6

Bulder fametszete (1956), X2

Drahos István fametszete (1959), X2, Op. 294.

Vecserka Zsolt fametszete, X1

König Róbert linómetszete (1993), X3

LAPSZEMLE

A THE NIPPON EXLIBRIS ASSOCIATION NEWSLETTER 140. számában a címlapon közlik Mark Severin (1906-1987) belga művész rézkarcát. Az ex librisen hiányos öltözékben kuporgó hölgy látható. (Az illusztráció gyenge minősége miatt azt nem tudtuk reprodukálni.) Az alkotásról cikket író Uchida elmondja, milyen határtalan örömet okozott számára az Európából kapott, erotikus témájú kisgrafika. Ugyanis Japánban még 30 évvel ezelőtt is tilos volt a művészek számára ilyen jellegű alkotások kiállítása, velük szemben a cenzúra nagyon szigorú volt.

Egyik további cikküket Hoshi úr írta, aki orvos-doktor ugyan, de maga is készíti szakmájára utaló ex libriseket. Lelkes gyűjtője is a kisgrafikának, melyet ő „papír ékszer”-nek nevez.

Híradást olvastunk arról is, hogy Sanghai közkönyvtára, mely Kína legnagyobb ilyen intézménye, 2007 februárjában rendezte meg első exlibris-kiállítását.

A hajós témájú lapokat gyűjtők számára érdekes lehet a lapnak az a cikke, mely 9 képpel mutatja be az 1853-ban kifutott Perry flotta kapitányát és hajóit.

A szlovén OBVESTILA 174. száma arról ad hírt, hogy egyesületük 40. évfordulójának ünnepe sikeresen folyt le. Ausztriából delegáció érkezett a zenei programmal színesített eseményre. A társ-egyesületektől és egyéni gyűjtőktől érkezett jókívánságokért e számban is köszönetet mond a vezetőség.

A cseh KNIZNIJ ZNACKA 2007/3. számában Rosemarie Eschenbach német nyelvű írását is közlik. A német szerző beszámol ebben a cseh művészekkel fennálló szívélyes kapcsolatairól, név szerint is említve kedvenceit. A cikkből az is kitűnt, milyen sokat tesz a cseh művészek megismertetéséért, műveik kiállításáért Németországban.

Az EXLIBRIS NYT 2007/2. száma – fényképek közlése mellett – köszönti a 85. életévét betöltött Lorentz May grafikusművészt.

NORDISK EXLIBRIS TIDSSKRIFT 2007/2. száma az Esculap-ábrázolásokról közöl cikket. Apolló fia, Esculap, az orvostudomány istene volt az antik hitvilág szerint. Jelképe, a kígyó, bölcsességét szimbolizálta. Skovenberg cikke ennek megjelenítéséről szól az ex libriseken, négy ilyen lap képét is közölve.

Grazina Didelyté fényképével emlékeznek meg a nemrég elhunyt művésznőről.

Ismét „magyar számnak” tekinthetjük az EXLIBRIS ABOENSIS 59. számát, melyben Leila Lehtiranta finn újságíró beszámol Budapesten és Erdélyben tett látogatásairól. Az első cikk a KBK májusi klubnapját idézi fel, amikor tagságunk a Kézműipari Szakközépiskolát látogatta meg. (Az eseményről beszámolót közölt Ürmös Péter is lapunk 2007/2. számában.) Mivel a látogatás napja közel volt a vizsgamunkák leadási határidejéhez, a vendégek ezek befejező munkálataiba és az eredményekbe tekinthettek be. A finn szerző írásában megemlíti Farkas Katalin és Francia Réka munkáját, a vizsgadarabok méltatása mellett még fényképet is közöl a

lapban Erdélyi Anita, Nagy Péter és Hardy Nikoletta növendékekről.

A következő írásban a finn szerző König Róbert grafikusművésszel történt találkozásának élményeiről számol be. Egyesületünk elnöke a Képzőművészeti Egyetem épületében fogadta vendégeit: az újságírónót és kitűnő magyar nyelvismerettel rendelkező férjét, Juhát.

A házaspár korábban látogatást tett Kolozsváron, ahol felkeresték Gábor Dénest. Cikkében a neves tudós és gyűjtő jellemzéseként a szerző elmondja, hogy ő az az ember, aki mindent tud arról, amit az ex libris gyűjtése az utolsó fél évszázadban jelent - Ugyanekkor ismerkedtek meg Takács Gábor grafikkussal is, akinek Kalevala-illusztrációira felfigyeltek és amelyek Erdélyben különös jelentőséggel bírnak.

A SELCEXPRESS 69. száma arról ad hírt, hogy tizenhét évi szolgálat után lemondott tisztségéről Josef Burch, a svájci egyesület elnöke. Utódja Stefan Hausherr lett. Kettőjük búcsúzó, illetve bemutatkozó levelét főhelyen közli a folyóirat. Az új elnök nem „újonc” a szakmában. Korábban évekig dolgozott az egyesület vezérkarában. Főfoglalkozása Winterthur város könyvtárához köti, ahol megnyitotta a svájci egyesület a SELC archívumát. – A lap híryanaga, lapszemléje imponálóan gazdag. A világ exlibris-lapjai között két korábbi számunk ismertetése is szerepel itt.

Az előbbieken említett lapszámmal kaptuk meg azt az új svájci kiadványt, mely PAUL FLURY MŰVÉSZETÉRŐL szól. Nem mindennapi személyiséget idéz meg a svájci egyesület új tagilletmény-füzete. A címben jelzett művész német-svájci gyökerekkel Brazíliában született, 91 évet élt, svájci földön növekedett, de Franciaországban teljesedett ki művészete. Munkásságának nincsenek magyar vonatkozásai. Hogy mégis ismertetjük a 42 oldalas, A4 formátumú, kartonkötéses kiadványt, az az egyik szerző iránt érzett megbecsülésünk jele. Ugyanis Svájcban élő honfitársnőnk, Vermes Júlia a mű egyik szerzője, aki Anna Stiefel szerzőtársával együtt, szívós kutatómunkával, az internet segítségével fényt derített e homályban maradt művész családi viszonyaira, munkásságára.

Az 1877-ben született, alig egyéves Fluryt özvegy édesanyjával együtt a nyomor Brazíliából Bázélbe kényszerítette. Itt lesz serdülő korában kereskedő, miközben az ipariskola esti tanfolyamát is látogatja. 1897-ben Párizsban vállalt kereskedői

Paul Flury grafikája

állást, amellett rézkarc-tájképeket is készít. 1900-ban Zürichben képezi tovább magát, majd 1904-ben végleg Párizsban telepszik le. A Salon-ban 1909-ben állítják ki első rézkarcát. Ez idő tájt ilyen tájképeit a külföldi turisták szívesen vásárolják.

Első ex librisét 1911-ben készítette s a következő években ezek száma növekedik. A kiadvány közli 83 egységből álló ex-libris-alkotásjegyzékét. Valamennyi rézkarc-technikával készült és szinte kizárólag tájakat, épületeket ábrázolnak. Stílusa nem tér el a századelő európai grafikájának hagyományaitól, lapjai nemes egyszerűséggel a természet szeretetét sugározzák. Paul Flury 1968-ban hunyt el a Párizs melletti Chatou-ban.

KÖNYVESPOLC

SZILÁGYI IMRE

kisgrafikai alkotásjegyzéke

Összeállította: Csernát Gábor (Debrecen, 2007)

Kedves gyűjtőtársunktól, Csernát Gábortól Hajdúböszörményből kaptuk a borítékot, amelyben elküldte címünkre Szilágyi Imre debreceni grafikusművész kisgrafikai munkáinak alkotásjegyzékét. Tudtuk, hogy évek óta nagy szorgalommal és odaadással végzi ezt a munkát. Saját műveik regisztrálását egyébként maguknak az alkotóművészeknek kellene folyamatosan vezetniük, ám ők többnyire vagy egyáltalán nem törődnek alkotásaik dokumentálásával, vagy sajnálják rá az időt, holott különösen az alkalmazott grafikában, a sokszorosító eljárással készült műveknél ez nagyon fontos, hogy például az ex libris és az alkalmi grafikák gyűjtői szisztematikusan és konkrétan gyűjthessék, kereshessék az őket érdeklő lapokat, műveket, témákat, technikákat stb.

Ezúttal a művész segítségével és instrukciói alapján, nagyon precízen és szakszerűen Csernát Gábor, a szenvedélyes gyűjtő állította össze az alkotásjegyzékét és ő is jelentette meg. Amint írja, a könyvecske 100 oldal terjedelemben, sok illusztráció kíséretében 1966-tól 2006 végéig tartalmazza Szilágyi Imre kisgrafikáinak bibliográfiai leírását, technikai adatait. A művész a különböző díszokleveleket, emléklapokat, könyvborítókat és egyéb alkalmi grafikákat is – méretüktől függetlenül – a kisgrafikák közé sorolta, mivel azok szabad grafikái között nem szerepelnek, s külön nyilvántartást pedig talán luxus lenne számukra is készíteni.

A kiadvány elején Dr. Varga Gábor főiskolai tanár, neves könyvtervező művész és lelkes ex libris gyűjtő összefoglalja Szilágyi Imre életútját mintegy másfél oldal terjedelemben, amelyben szól a művész pályakezdetéről, miután végzett az Egri Tanárképző Főiskolán a jeles mester, Blaskó János tanítványaként, majd méltó örökébe lépett a két világháború közötti neves grafikus generáció, a debreceni grafikusművészek egyesülete törekvéseinek. 1998-ban egyik alapító tagja lett az újjáalakult Ajtósi Dürer Egyesületnek. Tömören jellemzi az írás Szilágyi Imre ex libris művészetét, kiemeli, hogy sok-sok könyvjegye mellett nagyszámú klasszikus és kortárs szerző könyvéhez is rajzolt illusztrációkat, mint pl. Szabó Dezső, Nyíró József, Csokonai Kalendáriumok, Kányádi Sándor, Újvári Zoltán és sokan mások. Felsorolja külföldi és hazai kiállításait, tucatnál is több kitüntetését, nívódíjait, stb.

E fontos életrajzi és pályakép felvázolása után következik a könyvecskében a rövidítések és jelmagyarázatok jegyzéke, amely az alkotásjegyzék által felsorolt műveken található összes rövidítést feloldja, illetve felsorolja, majd ismerteti a

grafikai technikák nemzetközi egyezményes jeleit, amelyeket a művész alkalmaz.

A mintegy 1043 tételben felsorolt grafikai lapok leírása mellett (név, téma, technika, méret) a kiadványban Szilágyi Imre negyvenkét jelentős, karakteres ex librisének az ábrája is látható. A gyűjtők részére nélkülözhetetlen alkotásjegyzék a hátsó borító belső oldalára ragasztott hibajegyzék teszi teljessé, amely teljes egészében a szenvedélyes és áldozatkész, igazi kisgrafika-gyűjtő Csernát Gábor szorgalmát, odaadását és tudását dicséri.

Király Zoltán

(A kiadvány beszerezhető akár ex libris vagy más grafika ellenében is a szerzőnél, Csernát Gábor, 4220, Hajdúböszörmény, Jókai Mór u. 2/1. fsz. 2.)

IMOLAY LENKEY ISTVÁN: AZ ÉN TOMPA MIHÁLYOM

A KBK tagsága a 2006. évi 3. számunkból értesülhetett arról, hogy a mohácsi Szőlőhegyen élő polgárok kulturális célú szervezkedésbe kezdtek. A Hegyibeszédések Baráti Társasága címet viselő társulás a szellemi élet ápolásán kívül irodalmi, képzőművészeti tartalmú füzeteket is megjelentet. Első kiadványaikról szóló, fent említett cikkünk után még két további lapszámban ismertettük újabb füzeteket.

Szeptemberben a posta immár a nyolcadik ilyen kiadványukat hozta. Ebben ugyan nincs szó kisgrafikáról, így nem tartoznék lapunk profiljába, azonban a szerző személyisége miatt nem hagyhatjuk említés nélkül. A füzet összeállítója ugyanis dr. Imolay Lenkey István egyesületünk vezetőségi tagja, országszerte ismert író, kultúrtörténész. A 48 oldalas, bordó táblájú füzet Az én Tompa Mihályom címet viseli és benne a neves gyűjtő a költőnek több olyan versét közli, melyek számára a legkedvesebbek. A háromoldalnál is több bevezető tanulmányban a szerző elmondja, miért kedves számára szülőföldje költője. Gömör vidékén született és ott élt sokáig, ahol Tompa Mihály csaknem egy emberöltőn át lelkipasztorként szolgált. A költő verseivel diák korában ismerkedett meg Tompa Anna tanárnő közvetítésével.

A versek olvasásakor meggyőződhetünk arról, miért tekintik joggal Tompát – Petőfi és Arany mellett – a népies triász harmadik tagjának.

A versek közé sorolva a füzetben Szigeti Szabó János lavírozott tusrajzai láthatók. A borító Szabó László István munkája.

Dicsérendő újítás, hogy a füzet végén a szerző fényképe és életútjának ismertetése is szerepel, kiterjedt szakírói munkásságára utaló számos adat közlésével.

Soós Imre

CSÚCSTELJESÍTMÉNY: AZ IDEI ANKARAI KIÁLLÍTÁS KATALÓGUSA

Az utóbbi évek legnívósabb kiállítási katalógusa lesz majd maradandó emléke az Ankarában 2007-ben megrendezett 2. Nemzetközi Exlibris-pályázatnak. A törökországi Hacettepe egyetem alapításának negyvenedik és az Ankara Exlibris Society létrejöttének tizedik évfordulójára emlékező pályázaton 43 ország 996 alkotója 3237 kisgrafikával vett részt.

A zsűri elnöke, a svájci Benoit Junod a katalógus előszavában elmondja, döntésüket milyen megfontolások alapján hoz-

ták. A pályázaton ugyanis több nagymúltú, köztisztelőben álló művész mellett számos fiatal, alig ismert alkotó szerepelt. A két csoport teljesítményében a „hierarchiát” megállapítani lehetetlen volt. Döntésük során az immár klasszikusnak számító 25 művész munkásságát és beküldött műveiket Certificat of Honor kitüntető oklevéllel ismerték el. Ez utóbbi csoportban Vén Zoltán neve mellett még olyan neves személyiségek szerepelnek, mint a Szlovénia színeiben alkotó Salamon Árpád, az ukrán Bekker Dávid vagy a lengyel Jakubowsky.

Szinte az egész ország belépett a pályázat támogatóinak sorába. A katalógus 36 vállalat, intézmény emblémáját közli, mint fő-támogatókat, akiknek bőkezűségéből több mint 15.000 USA dollárt fordíthattak díjazásra.

A török kultuszminiszter első díját a szerb Miladinovich nyerte el, erős történelmi utalásokat tartalmazó rézkarcával. Az Egyetem díját Penkov bolgár alkotónak ítélték oda, hasonló színvonalú rézkarcáért. Harmadik díjas számítógépes grafikájával a belga Vael Sophie lett. A szokásos Honorable mention díjazásban kilencen részesültek. Közülük 3 belga, továbbá 1-1 török, lengyel, litván, amerikai, orosz és japán alkotó.

A pompás nyomdatechnikával készült, sokszínű katalógus tükrözi mindezt. Oldalanként külön-külön közlik a kiemelt 25 művész 1-1 alkotását. Vén Zoltántól a Vermes Júlia nevére készült Babel tornya c. lapot láttuk. (Svájcban élő gyűjtőtársnőnk jó ízlését még egy német lap is dicséri a kötetben.) Salamon Árpád fametszete ugyancsak eredeti méretben szerepel. Egyesével láthatók a lapokon a díjazottak alkotásai is. Végül, négyesével oldalanként, a nem díjazott lapokból mintegy 300-nak reprodukciója teszi figyelemre méltóvá az anyagot. Ezek között szerepel Vén Zoltán egy másik rézmetszete és a Tatán élő Réti András fametszete is.

A nívós katalógus és a pályázat sikeres lebonyolítása a bizottsága annak, hogy a 10 éve alakult török exlibris-egyesület elért nagykorúságát és bátran vállalkozik a FISAE 2010-ben esedékes kongresszusának megrendezésére.

Soós Imre

A BARCELONAI SZÉPMŰVÉSZETI AKADEÉMIA EXLIBRIS GYŰJTEMÉNYE

A fenti intézmény két nagyon vastag kötetben közreadta ex libris gyűjteményének katalógusát grafikusművészek által készített darabjai katalógusát. Összesen mintegy 7395 lap adatait tartalmazza, nagyon sok illusztrációval, a második kötetben színes lapok ábrájával is. Mindegyik ex libris tétel a korszerű követelményeknek megfelelően, megadja a lapon lévő szöveget, a művész nevét, kép rövid leírását, a készítés technikáját, valamint a méretét. Ahol mód van, az opus-számot és a készítés évét is. A második kötet végén a művészek neve szerint, továbbá a lapok tulajdonosa szerinti névmutató is van. Ez utóbbiból látható, milyen sok magyar gyűjtőnek készített Oriol M. Divi montserrati szerzetes grafikus könyvjegyet. Ugyancsak találkozunk magyar gyűjtő nevével (Semsey, Réthy) Antoni Gelabert alkotásainak felsorolásánál is.

Nagy kár, hogy a teljes anyag, még az előszó is, katalógus nyelven íródott. A bevezető szöveg a barcelonai szignáliák (technikai rövidítések) listáját is megadja. A mű teljes címe: Catàleg roanat dels ex-libris catalans de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona. Összeállította M. Carmen Illa Munné, 2007.

PÁLYÁZAT

A 120 éves rusze-i (Bulgária) Ljuban Karavelov Megyei Könyvtár nemzetközi ex libris pályázatot hirdet a könyvtár alapításának (1888-2008) évfordulója alkalmából. A pályázat célja a könyv és tulajdonosának kapcsolata, az író a könyv és az olvasó közötti viszony kifejezése.

A lapon szerepelnie kell az ex libris szónak, és „Rousseau 2008” feliratnak is, az ex libris tulajdonosának nevén kívül. A legnagyobb méret 13×13 cm lehet.

Bármilyen grafikai technika lehet (kivéve xeroxmásolat).

Egy művész max. 3 lappal pályázhat.

Négy példányt kell küldeni legkésőbb 2008. április 22-ig.

Cím: Liuben Karavelov Regional Library, 1. Dondukov-Korsakov street. 7000 Ruse, Bulgária. (Ivan D. Ivanov-Joanni – Graphic room consultant.)

Elérhetőség, információ: pr@librousse.bg Valamint telefonon: 359 082 131, vagy mobil: 359 887 440 192.

Több díj is kiosztásra kerül. A beküldött lapok a könyvtár tulajdona lesz, amit kiállítanak. Az elfogadott lapok művészei a kiállítási katalógust megkapják.

EGYESÜLETI HÍREK

A KBK intézőbizottsága 2007. november 17-én ülést tartott. Ezen elhatározásra került, hogy az egyesület 10 évnél régebbi folyóiratait átadjuk az Iparművészeti Múzeum könyvtárának, mint legilletékesebbnek. A könyvtár ezért fizetni nem tud, de befogadja az anyagot. Összekötő: Horváth Hilda.

Az egyesület régebbi iratanyagát az Országos Levéltárnak adjuk át, mégpedig ünnepélyes formában, amikor közeleg a Kisgrafika Barátok Köre fennállásának 50. évfordulója (2008 tavasz). Összekötő: Katona Csaba.

A fenti évforduló méltó megünneplésére számos elgondolás, ötlet hangzott el (kiadvány, pályázat, kiállítás stb.) ezek megvalósítása a következő év szép feladata lesz. A tagság segítségét, közreműködését kérjük ehhez, mert csak közös munkával lesznek eredményesek a tervek.

A tagsági díjat a 2008. évben nem kívánjuk emelni. Tehát belföldi tagoknak továbbra is **1500 Ft**, a külföldieknek továbbra is 30 euro. Pályázati pénzek elérésére továbbra is mindent megteszünk. Bár a kiadások várhatóan meredeken emelkedni fognak, az esetleges hiányt az eddig lekötött betétben őrzött 1,5 millió Ft megbontásával pótoljuk, max. 100 000 Ft/év erejéig. Ezt a pénzt régebben helyiség vásárlására, bérletére kapta az egyesület, mellyel többek között a régi egyesületi anyagok tárolása is megoldódott volna.

*

Mint előző számunkban már jeleztük, 2008. október 14-17. között kerül megrendezésre Kínában a XXXII. Nemzetközi Exlibris Kongresszus. Felhívjuk a figyelmet, hogy a szegény országokból, mint Magyarország is, 120 euro helyett 60 eurós részvételi díjjal jelentkezhetnek az érdeklődők. Akiket érdekel egy közös szervezésű utazás, kérjük, mielőbb jelentkezzenek titkárunknál. A nyáron lesz ott az olimpia, öszre várhatóan olcsóbb szállodákra, tapasztalt idegenvezetőkre, és rutinos utazási irodákra számíthatunk.

Művészeink minél nagyobb számban vegyenek részt a kongresszussal kapcsolatos kiállításon, feltételeket az előző számban közöltük.

Palásthy Lajos titkár

SUMMARY

Mayer and Cseke: On György Buday, Once Again

György Buday (1907-1990), graphic artist who had died in London, was awarded posthumously the Hungarian Heritage Prize. The laudation is published here. Buday was also featured in our recent issues, 1/ 2007 and 2/ 2007.

István Lenkey: Long ago... How it was?

Elemér Soltra, graphic artist from Pécs, will be 85 years old December 2007. On this occasion the author presents the artist's biography.

Imre Soós: On the Exhibition of Jaschik Art Circle

Six members of this art association bearing the name of the graphic artist Álmos Jaschik (1885-1950) have arranged a group exhibition. It is an introduction of the participating artists.

László Gombos: Graphics with Additions

The collector attaches a poem to each ex libris, and on the opposite side the plate is enriched with a postal stamp concerning the subject matter and an occasional stamping as well.

Edit Rónaky: Their Lives are Made of Graphics It is a short introduction to the works of the Secondary School of Arts in Pécs.

Hilda Horváth: The Passion of Preserving Values

At the Museum of Applied Arts an exhibition will be opened on 21st January 2008, showing graphical works selected from contemporary private collections. The choicest pieces of some KBK members' collections are going to be on display as well.

Leila Lehtiranta: Priit Vaher: Designing Ex-Libris...

The Estonian graphic artist speaks about collecting activities and his own work of designing bookplates.

József Mayer: Christmas Cards from Past Years It is a brief description of the idea of Christmas greeting cards.

AUSZUG

Mayer-Cseke: Noch ein Mal über György Buday

György Buday (1907-1990) der in London verstorben, ungarischer Graphiker hat den Preis für „Ungarisches Erbe“ postum bekommen. Es wird der Text der Laudation mitgeteilt. Sie finden noch Artikel über Buday in den Blättern 2007/1 und 2007/2.

István Lenkey: Einst war es ... wie war es?

Elemér Soltra (Pécs) wird im Dezember 85 Jahre alt. Der Autor schreibt aus diesem Anlass über den Lebenslauf des Künstlers.

Imre Soós: Über die Ausstellung des „Jaschik Kreis“-es

Sechs Mitglieder des Kreises Jaschik – benannt von dem Graphiker Álmos Jaschik – hat eine Ausstellung veranstaltet. Die daran teilnehmenden Künstler werden bekanntgemacht.

László Gombos: Gehäufte Kleingraphik

Der Sammler liegt dem Ex Libris auch Gedicht bei, und auf der gegenüberliegenden Seite sind dem Thema passenden Briefmarken und Sondermarke gezeigt.

Edit Rónaky: Ihr Leben ist die Graphik Kurze Darstellung der Arbeit der Kunst – Fachmittelschule von der Stadt Pécs.

Hilda Horváth: Die Leidenschaft der Wertbeständigkeit

Das Kunstgewerbemuseum wird eine Ausstellung aus zeitgenössischen Privatsammlungen am 21-sten Jänner 2008 geöffnet. Im Rahmen deren werden die schönsten Stücke einiger Sammler des Vereines auch ausgestellt.

Leila Lehtiranta: Priit Vaher: Die ExLibris Planung...

Der estnische Graphiker erklärt die ExLibris Sammlung und seine Arbeit mit Bibliothekszeichen.

József Mayer: Weihnachtskarten Anno...

Kurze Zusammenfassung über die Weihnachtsgrusskarten.

RÉSUMÉ

Le grand artiste graveur hongrois György Buday (1907-1990) a décédé à Londres. Tout récemment il a reçu le prix posthume „Héritage Hongrois“. Nous publions le texte commémoratif de Péter Cseke. C'est notre collectionneur József Mayer qui a écrit l'introduction à l'article.

István Lenkey fait connaître la carrière artistique de l'artiste de Pécs Elemér Soltra, à l'occasion de son 85ème anniversaire.

Imre Soós écrit sur l'exposition du Cercle Jaschik. Les disciples d'autrefois de l'artiste-décorateur y ont exposé ses créations.

László Gombos a écrit une poésie à un ex libris. Il l'a publié avec timbre et oblitération s'ayant au même sujet.

L'article d'Edit Rónaki fait connaître l'activité de l'École Secondaire de l'Art de Pécs.

L'article de Hilda Horváth annonce l'exposition en préparation du Musée des Art Décoratifs de Budapest. Y seront exposés les trésors des collectionneurs privés, y compris les objets des membres du KBK.

Dans l'article de Leila Lehtiranta l'artiste graveur d'Estonie Priit Vaher fait une déclaration sur la collection de l'ex libris et sur sa méthode de création.

József Mayer fait une récapitulation sur les félicitations de Noël par l'intermédiaire de la petite gravure.